

Riktlinjer för tandvårdsverksamheter

För att minska utsläppen av kvicksilver och silver från tandvårdsverksamheter till avloppsnätet och efterföljande recipienter har Käppalaförbundet tagit fram dessa riktlinjer. Det är viktigt att såväl det renade avloppsvatten som släpps ut från avloppsreningsverken som det slam som bildas under reningen innehåller så låga halter av miljöskadliga ämnen som möjligt. Ett sätt att klara detta är att minska utsläppsmängderna av sådana ämnen från olika källor i samhället. Till dessa källor hör tandvårdsverksamheter.

Tandvårdsmottagningar är enligt miljöbalken miljöfarliga verksamheter. En orsak till detta är hanteringen av amalgam. Amalgam är ett fyllnadsmaterial som vanligtvis innehåller omkring 50% kvicksilver, 25-30% silver samt i övrigt huvudsakligen koppar och tenn. Hantering av amalgam resulterar ofta i att kvicksilver hamnar i avloppet och dels blir kvar i avloppsrören vid tandvårdsmottagningar, dels följer med avloppsvattnet till reningsverken. Idag används inte längre amalgam som fyllnadsmaterial men fortfarande borrar en hel del amalgam bort i samband med tandlagning.

Enligt miljöbalken har den som idag driver en tandvårdsmottagning, tillsammans med de som tidigare drivit tandvårdsmottagningen, ett ansvar för de amalgamförorenade avloppsrör som finns i anslutning till mottagningen. Även fastighetsägaren kan ha ett visst ansvar för ledningsstammarna i huset.

Utsläppen av kvicksilver har minskat men de utsläpp som finns kvar är sammantaget inte obetydliga. Ännu har få kliniker nollutsläpp av kvicksilver. I reningsverken fastnar mer än 95 % av kvicksilvret i slammet. Allt för höga halter av kvicksilver och silver kan innebära att slammet inte kan användas som gödningsmedel på åkrar.

Amalgamavskiljare

- Ska finnas vid behandlingsstolar samt vask, diskho eller motsvarande för rengöring av amalgamkontaminerad utrustning. Detta gäller samtliga tandvårdsmottagningar.
- Ska uppfylla svensk standard SS-EN-ISO 11143:2008 ”Tandvård - amalgamavskiljare” alternativ tysk norm eller dansk testmetod.
- Ska installeras, tömmas, bytas och skötas i enlighet med fabrikantens anvisningar och så att dess funktion inte nedsätts.
- Ska vara försedd med flödesbegränsare.

Skötsel av avskiljare

- Tömning bör ske minst en gång per år. Innehållet skall hanteras som farligt avfall.
- Drift- och skötselinstruktioner bör finnas tillgängliga på kliniken.
- Miljöanpassat desinfektionsmedel bör dagligen användas för att hindra att amalgamavskiljarens avskiljningsgrad försämras.
- Funktionskontroll bör göras minst en gång per halvår.
- Eventuell bufferttank eller utjämningstank bör inspekteras invändigt en gång om året.
- Tanken bör tömmas och rengöras med ett intervall av vart 3:e till 5:e år om inga störningar i systemet förekommit. Innehållet ska hanteras som kvicksilverförorenat farligt avfall.

Vattenlås och avloppsledningar

- Vattenlås på tvättställ i mottagning och på patienttoalett samt i golvbrunn bör tömmas minst en gång per år. Innehållet skall hanteras som farligt avfall.
- Avloppsrör i tandvårdsmottagningen ska vara märkta med varningsetikett för kvicksilver. Varningsetikett ska finnas synlig på alla avloppsrör från tandläkarstol, tvättställ och diskbank som kan tänkas innehålla kvicksilver. Varningsetiketter kan beställas från Käppalaförbundet.

Kemikaliehantering

- Aktuella säkerhetsdatablad skall finnas tillgängliga för alla miljö- och/eller hälsofarliga produkter som hanteras på kliniken.
- Utfasningsämnen enligt Kemikalieinspektionens PRIO-databas får ej släppas ut till spillvattennätet.
- Kemiska produkter ska lagras så att det inte finns risk för spridning till avlopp.
- Rutiner bör utformas så att minsta möjliga mängd amalgamförorenat avfall uppstår. Förorenad utrustning; instrument, sugsil, slangar m.m. skall rengöras vid avlopp som är anslutet till amalgamavskiljare och måste vara helt fri från amalgam innan rengöring sker i diskmaskin.

Farligt avfall från tandvårdsverksamhet

- **Kvicksilverhaltigt avfall**
Utborrat amalgam, utdragna tänder med amalgamfyllningar, fasta rester och slam från behandlingsenhetens avloppssystem, bomulls- och cellstoffrullar med amalgamrester, cellstoff-tork, bomullspellet, servetter o dyl. som använts för avtorkning av amalgaminstrument mm, slam, spolvatten, kasserade slangar och ledningar som innehåller amalgamrester.
- **Övrigt farligt avfall**
Fixerings- och framkallningsvätska, kasserade röntgenbilder och röntgenfilm, kromhaltiga rengöringsmedel för rengöring av framkallningsmaskiner, blyfolie från röntgenfilm samt smittförande avfall.

Hantering av avfall regleras i **avfallsförordningen (SFS 2011:927)**.

Egenkontroll och Journalföring

Egenkontroll innebär att för varje verksamhet skall det finnas en fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för verksamheten enligt miljöbalken och enligt föreskrifter, domar och beslut, som meddelats med stöd av den. För vidare anvisningar, kontakta ert lokala miljökontor.

Sanering

- Sanering av kvicksilverförorenade avloppsrör måste anmälas till tillsynsmyndigheten i respektive kommun. Anmälan ska bl.a. innehålla ett åtgärdsförslag om hur man avser att hantera de förorenade avloppsrören. Slam, spolvatten och kasserade rör ska omhändertas som farligt avfall.
- Det är förbjudet att spola eller demontera rör utan att omhänderta det som farligt avfall.

Nedläggning av verksamhet

- Vid nedläggning av klinik ska avloppsledningar granskas och vid behov saneras innan ny verksamhet startar upp. [Innan sanering sker ska det lokala miljökontoret kontaktas.](#)